

Достъп до правосъдие по въпроси на околната среда - Румъния

Ide o strojový preklad tejto stránky - vlastník webovej lokality neručí za jeho kvalitu.

1. Основополагащи елементи
2. Съдебна система
- #II
4. Дела за достъп до информация
5. Достъп до правосъдие и участие на обществеността
6. Достъп до правосъдие срещу действия или бездействия
7. Други средства за достъп до правосъдие
8. Процесуална легитимация
9. Законно представителство
10. Доказателства
11. Преустановяване на нарушение
12. Разходи
13. Механизми за финансова помощ
14. Навременност
15. Други въпроси
16. Да си чужденец
17. Transboundary Cases

I. конституционните основи

Член 35 от Конституцията на Румъния урежда правото на здравословна околна среда http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=2#t2c2s0a35.

Член 35 от Конституцията гарантира разработването на цялостно законодателство в областта на околната среда с цел постигане на здравословна, добре съхранена и балансирана околна среда. Принципите и общата уредба са определени с Извънредна правителствена наредба № 195/2005 относно опазване на околната среда, одобрена със Закон № 265/2006, изменен.

Конституцията определя също правила за физическите и юридическите лица — те са длъжни да опазват и подобряват околната среда.

Съгласно член 21 от Конституцията относно достъпа до правосъдие:

- Всяко лице има право да сезира съдилищата с цел защита на своите законни права, свободи и интереси;
- Упражняването на това право не може да бъде ограничавано със закон;
- Всички страни имат право на справедлив съдебен процес и достигане на решение в разумен срок;
- Административната специална юрисдикция не е задължителна и е безплатна.

Тълкуването на горепосочените два члена позволява да се заключи, че всеки има достъп до правосъдие по отношение на опазването на околната среда и това право не може да бъде ограничавано.

Съгласно румънската правна система Конституцията е най-висшестоящият правен акт в пирамидата на правната система. Всички други нормативни актове трябва да бъдат в съответствие с разпоредбите на Конституцията.

Пред съдилищата може да се прави пряко позоваване на конституционното право на околна среда. Има обаче други закони, които доразвиват правото на околна среда. Затова съдилищата и административните органи понякога не прилагат Конституцията самостоятелно, като изтъкват, че тя е общ правен акт, който не е може да се прилага самостоятелно.

Съгласно член 11, алинея 2 от Конституцията договорите, ратифицирани от парламента, стават част от националното право. Това означава, че може да се направи пряко позоваване на международните спазвания. Цялата информация от въпрос 3 е приложима.

Конвенцията от Орхус е международен договор за правата на човека. Съгласно член 11 от Конституцията тя е част от националното право. Съгласно член 20 в случай на противоречие между договорите за основните права, каквато е Конвенцията от Орхус, и националните закони, международният договор има предимство, освен ако националното право не съдържа по-благоприятни разпоредби.

След като бъде ратифицирано, международното право има действие автоматично, в националното право, като по този начин се предоставя правото на заинтересованите страни да се позове на нея пряко или във връзка с други нормативни актове, които може да се посочва подробно в рамката за изпълнение, ако случаят е такъв, и за налагане на задължение за административните органи или съдилищата да вземат предвид неговите разпоредби. Конвенцията от Орхус бе ратифицирана със Закон № 86/2000.

II. Съдебна система

Румъния има три нива на юрисдикция както в гражданските, така и в наказателните дела:

- 188 Съдебни палати — по няколко във всяка област, които разглеждат дела като съд от първа инстанция
- Трибунали във всяка област — 42 на брой, които разглеждат дела при обжалване;
- Апелативни съдилища — 15 на брой, които разглеждат дела при касационно обжалване;
- Висш касационен съд — със специална компетентност.

Има определени по закон изключения, при които съдът от първа инстанция е трибуналет, апелативният съд или дори Висшият касационен съд и дела само с две нива на юрисдикция — съдът от първа инстанция и въззивният съд.

Прокуратурата следва йерархията на горепосочените съдилища.

Всеки съд, с изключение на съдебните палати, има различни отделения:

- Гражданско отделение, което разглежда единствено граждански дела;
- Наказателно отделение, което разглежда единствено наказателни дела;
- Административно отделение, което разглежда единствено административни дела и т.н.;
- Териториален военен трибунал;
- Военен трибунал.

Няма специализирани съдилища по въпросите на околната среда. По принцип тези дела се разглеждат в административното отделение на трибунала, преди да бъдат прехвърлени на административното отделение на Апелативния съд в случай на обжалване. В този случай няма трета инстанция — касационно обжалване. Ако административен акт е издаден от централен орган, тогава съдът от първа инстанция ще бъде Апелативният съд, а съдът от втора инстанция ще бъде Висшият касационен съд.

Делата в областта на околната среда се разглеждат не само в административните отделения на съдилищата, но и в други отделения, в случай че предметът на спора не е административен акт.

Няма възможност за избиране на „най-удобен съд“. Компетентностите на съдилищата са императивни и ясно определени.

При дела с три нива на юрисдикция, са възможни два етапа на обжалване:

- въззивно обжалване — то представлява второ разглеждане на делото и спира изпълнението на решението на Съда от първа инстанция;

- касационно обжалване — то може да бъде започнато само при определени основания и по принцип не спира изпълнението на предишните решения, с някои изключения, предвидени от закона.

При дела с две нива на компетентност като административната процедура, при обжалване Съдът има възможност да разгледа делото във всички аспекти. Обжалването при такива дела спира изпълнението на решението на Съда от първа инстанция.

При наказателното право първата и втората инстанция са обичайните правни средства на съдебна защита, а по закон решението е изпълнимо, когато стане окончателно.

Извънредните правни средства на съдебна защита са:

- „Жалба за отмяна“, която няма за цел повторно разглеждане на делото, а коригиране на очевидни процесуални или материални грешки;
- „ревизия“ — има за цел повторно разглеждане на делото при наличие на нови доказателства. Например: съдия е осъден за престъпление, свързано с делото, но възникват нови доказателства, които не били представени по време на първоначалния процес или е постановено ново съдебно решение по същия проблем, между същите части и т.н.

Съгласно член 18 от Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство те имат също така право на прекратяване и право на изменение.

Съдът може:

- Да постанови решение за пълна или частична отмяна на административен акт;
- Да изиска от органа да издаде нов административен акт, документ или да изпълни определена административна процедура;
- Да се произнесе дали административните процедури по издаване на оспорвания административния акт са били законосъобразни или не;
- Да постанови решение относно вредите, ако ищецът предявява искове за това.

По отношение на административен договор съдът може:

- Да постанови пълна или частична отмяна;
- Да изиска от органа да подпише договора, ако ищецът има право на този договор;
- Да наложи задължения на страните;
- Да подмени съгласието на едната от страните, ако това е обосновано от обществените интереси;
- Да вземе решение относно моралните и материалните вреди.

Съгласно Закона за опазване на околната среда — член 5 от правителствена наредба № 195/2005 всяко лице има правото да заведе дело в съда или да се обърне към административните органи с цел да защити правото си на здравословна околна среда, без да е необходимо да доказва нарушение на дадено право. Неправителствените организации в областта на околната среда могат също да предявяват искове в съда по въпроси в областта на околната среда.

Няма други специални разпоредби относно правото в областта на околната среда. Съдебната процедура е уредена с Гражданския процесуалния кодекс.

Съдът не може да действа по своя собствена инициатива в Румъния. Съдилищата обаче могат да отправят преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз.

III. Дела за достъп до информация

Законът за свобода на информацията (544/2001) постановява, че:

- Ако не сте доволни от получения отговор или ако не сте получили отговор на искането за информация, можете да подадете административна жалба до публичния орган и да поискате санкциониране на длъжностното лице, което е виновно за неточния отговор/липсата на отговор;
- Можете да поискате от съда да застави органа да разкрие исканата информация и да получите обезщетение за морални вреди. На практика много трудно се доказват вреди и поради това рядко се получава обезщетение за тях.

Нормативният акт, който регламентира информацията в областта на околната среда, е Правителствено решение № 878 /2005 относно обществения достъп до информация в областта на околната среда. Това законодателство се прилага за случаи във връзка с информацията в областта на околната среда, които не са изрично предвидени в Закон № 544/2001 относно достъпа до обществена информация.

Член 15, параграф 3 от Правителствено решение № 878/2005 в случай на отказ на искане за информация в областта на околната среда, следва да се предостави обосновка на причините за това, а също така и да се предостави информация относно достъпа до правосъдие.

Искането за информация може да бъде устно или в писмен вид.

При устно искане за информация, информацията се предоставя незабавно, в случай че тя е налична. Ако това не е така, заявителят ще бъде уведомен, че трябва да подаде писмено искане.

Отговорът на писменото искане следва да бъде получен в срок от 10 дни. Обоснованият отказ за информация следва да се получи в срок от 5 дни. Ако исканата информация е твърде сложна, в срок от 10 дни заявителя следва да получи писмо, с което се уведомява за тази ситуация и за удължаването на срока с 30 дни.

Информацията в областта на околната среда се предоставя на заявителя в посочения срок, възможно най-бързо или не по-късно от един месец от получаване на искането от публичния орган. В случай че исканата информация е твърде обемна или сложна, поради което не може да се спази едномесечният краен срок, този срок се удължава на два месеца, считано от датата на получаване на заявлението от публичния орган. При такива случаи възможно най-бързо или поне преди изтичането на едномесечният срок заявителят се уведомява за удължаването на крайния срок за получаване на отговор и за причините за неговото удължаване.

В случай че заявителят не е доволен от получения отговор, той може:

- Да подаде административна жалба до ръководителя на публичния орган в срок от 30 дни, считано от датата на получаване на отговора или от датата, на която е трябвало да бъде получен отговорът (след 10 дни). Публичният орган свиква комисия, която ще анализира ситуацията и ще изпрати на заявителя отговор в срок от 15 дни;
- Да поиска от съда да застави публичния орган да предостави на заявителя информацията, а също така да поиска обезщетение за вреди в срок от 30 дни от датата на получаване на грешен отговор или от датата, на която е трябвало да бъде получен отговорът (след 10 дни).

Ако информацията е класифицирана, съдът няма да има достъп до информацията, освен ако съдията няма разрешение от националния регистър за класифицирана информация. Ако информацията не е класифицирана, съдът има пълен достъп. — Договорите могат да съдържат също и поверителна информация. В този случай съдът няма да има достъп до поверителната информация.

Ако Съдът установи, че информацията е обществена и не е класифицирана, тогава той може да нареди тя да бъде разкрита. Ако информацията е класифицирана, съдът няма да може да има достъп до нея по време на съдебния процес. Заявителят може да направи позоваване на изключението за незаконна класификация, при което ще се открие ново досие и друг съдия (упълномощен от Националния регистър за класифицирана информация) ще разглежда това дело, или да започне нов съдебен процес за премахване на класификацията или за отмяна на класификацията. И при двата случая съдии, упълномощени от Националния регистър за класифицирана информация, ще разглеждат делото.

IV. Достъп до правосъдие и участие на обществеността

Административните решения не могат да бъдат обжалвани пред по-висшестоящ административен орган. Те могат да бъдат оспорвани в съда след изпращане на административна жалба до институцията, която е взела решението, с което не сте съгласни.

Подаването на административна жалба е безплатно. Това е уредено със закон 554/2004 относно административното съдебно производство. Всяко лице, което счита, че неговите права или интереси са засегнати от решението, има правото да подаде административна жалба до органа, който е издал административния акт или до по-висшестоящ орган, ако има такъв. Искането трябва да се подаде в срок от 30 дни от момента, в който лицето бъде осведомено за административния акт:

- 6 месеца от момента, в който бъдете осведомени за административния акт, ако той е адресиран и се отнася за друго лице;

- Ако Вашето дело се отнася за административен договор, 6 месеца от сключване на договора, от изменението на Договора, от неспазване на едно от задълженията, произтичащи от Договора, от деня на изтичане на договора или от момента, в който сте узнали, че една от разпоредбите на договора е неясна.

Административните решения от първа инстанция могат да бъдат отнасяни директно до съд със специална административна компетентност. Няма съдебни органи със специална компетентност по въпроси в областта на околната среда.

Административната жалба е задължителна с няколко изключения:

- Ако сте подали искане до органа във връзка с Ваше право или законен интерес и не сте получили отговор в срок от 30 дни или сте получили отказ;
- Ако оспорвате административен нормативен акт;
- Ако оспорвате правителствена наредба или извънредна правителствена наредба;
- Изключения поради незаконосъобразност;
- Ако вие сте или представлявате префекта, омбудсмана, прокуратурата, Националната агенция за държавните служители.

Средствата за съдебна защита включват процесуален и материален контрол. За техническите въпроси съдията може да изиска технически доклад/експертиза, разработени от съдебен експерт. Техническият доклад/експертиза има същата стойност като другите доказателствени материали/показания.

Съдилищата могат да осъществяват контрол на административните актове, включително на устройствените планове, регулационните планове, екологичните разрешителни и др.

Няма специални разпоредби за делата в областта на околната среда. Те са сходни с обичайното съдебно административно производство:

- Всяко лице има право да предявява иски в съда съгласно законодателството в областта на опазване на околната среда — Правителствена наредба 195/2005. В случай на физическо лице, то трябва да обоснове правен интерес, за да заведе съдебно дело. В случай на неправителствена организация, която защитава правата на човека или само околната среда, по презумпция тя посочва като основание законен обществен интерес;
- Подаването на административна жалба е задължително:
  - във връзка с административни нормативни актове като устройствени планове или решения/заповеди на органи на местното управление, на правителството и др., административната жалба може да се подаде във всеки един момент,
  - в случай на лице, ползващо се от акта, жалбата трябва да се подаде в срок от 30 дни от датата, на която той е получил известие за акта,
  - в случай на трета страна, административната жалба се подава в срок от 6 месеца от датата, на която тя е получила известие за акта;
- Компетентният съд е съдът, в чийто район се намира вашето седалище или съдът, в чийто район се намира седалището на Органа, като вие имате право да изберете кой от двата;
- Можете да докажете вашите иски с документи, разпити, свидетели, съдебна експертиза; Можете да се консултирате със съда и той ще определи кои доказателства са уместни за делото;
- Съдът няма да контролира материалната законосъобразност на актовете, но законът предвижда тази възможност. Това зависи изцяло от преценката на съдията по делото;
- Ако желаете да оспорвате разрешително за строеж, съдът може да отхвърли вашето дело, тъй като съдебната практика на съдилищата в Румъния не е единодушна по този въпрос.

Решенията за скрининг във връзка с оценките на въздействието върху околната среда [1] могат да бъдат оспорвани в съд при същите като горепосочените условия.#1 Няма специални разпоредби.

Съдилищата могат да контролират решения за определяне на обхвата при същите условия като посочените в предходните глави.

Понастоящем решенията за скрининг и за определяне на обхвата в Румъния са фактически един и същ акт, тъй като скринингът и определянето на обхвата се извършват на един и същ етап.

Средствата за съдебна защита включват процесуален и материален контрол. За техническите въпроси съдията може да изиска технически доклад/експертиза, разработени от съдебен експерт. Техническият доклад/експертиза има същата стойност като другите доказателствени материали/показания.

Участието в етапа на обществената консултация не е условие за започване на съдебно производство.

Съдебната възбрана е регламентирана с членове 15 и 14 от Закон № 554/2004 относно съдебното административно производство. Искове за преустановяване на нарушение се подават в съда непосредствено след подаването на административна жалба е подадена до публичния орган или заедно с главното искане. Има две условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да бъдат уважени исконите:

- Да има добре документирано дело;
- Да се докаже непосредствена вреда.

Няма специални разпоредби за решенията или разрешителните за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването (КПКЗ) [2].#2 Те ще бъдат разглеждани по същия начин като всеки друг административен акт.

За административен акт в областта на комплексното предотвратяване и контрол на замърсяването се прилагат същите установени правила като за всеки друг акт.

За съдебната възбрана при процедури за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването ще се прилагат същите изисквания като тези за оценката на въздействието върху околната среда и всеки друг административен акт.

V. Достъп до съда срещу действие или бездействие

В гражданските производства всеки може да заведе съдебно дело срещу физически или юридически лица с иск да бъде зачетено неговото материално право на здравословна и балансирана околна среда. Съгласно член 5г, буква d) от Извънредна правителствена наредба № 195/2005 — закона за опазване на околната среда „всяко лице има право, пряко или чрез неправителствените организации в областта на околната среда, да отнесе до административните или съдебните органи всякакъв въпрос в областта на околната среда, независимо дали е налице нарушение на дадено право“. Това означава, че можете да поискате всяко действие или бездействие, които да гарантират зачитане на вашето право на здравословна и балансирана околна среда, което е заложено в Конституцията на Румъния, дори и ако не сте понесли никакви преки вреди. Дори и ако вашите права не са нарушени съгласно член 5д, буква е), вие имате право на обезщетение.

Ако предметът на вашия иск е административен акт, който е издаден или е трябвало да бъде издаден (бездействие), тогава делото ще се разглежда в административните съдилища, а вие следва да подадете също и жалба до административния орган, заедно с ползвателя на административния акт. При административните производства ще трябва също така да докажете нарушаване на вашите материални права — частен законен интерес. Не може да завеждате дело в съда, ако ще се позовавате само на общата защита на правата на човека или на околната среда — обществен законен интерес. Само неправителствените организации (заинтересовани социални организации, включително сдружения и фондации) могат да се позоват в съда на нарушение на обществен законен интерес.

Административните съдилища също така разглеждат дела срещу държавни органи съгласно Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство. Съгласно член 1 от този закон всяко лице може да подаде жалба в съда срещу административен орган, ако частен или обществен законен интерес или материално право са засегнати от административен акт, който е издаден от този орган, или поради непредоставянето на отговор на дадено искане навреме съгласно сроковете, определени в отделните закони. Например в срок от 30 дни трябва да се даде отговор на петиция. Ако сте понесли никакви вреди, може също така да поискате обезщетение.

Съгласно член 8 от този закон, ако считате, че:

- вашите законни интереси или вашите законни права са нарушени с административен едностранен акт,
- не сте доволни от отговора на административната жалба или ако не сте получили никакъв отговор на административната жалба,
- Вашето искане не е разгледано в определения по закон срок,
- Административният орган е отказал да разгледа Вашето искане,

Административният орган е отказал да изпълни административното действие, което е необходимо за упражняване или защитата на вашето право или законен интерес, вие можете да поискате от съда:

- Частична или пълна отмяна на административния акт,
- Средства за правна защита за понесените вреди,
- Обезщетение за морални вреди.

Ако сте неправителствена организация, можете да поискате от съда всяка една от горепосочените мерки, при условие че защитавате обществен законен интерес.

Ако не сте неправителствена организация, тогава можете да се позовете на законен интерес, само ако нарушаването на обществения законен интерес е логическо следствие от увреждането на материалното право или на частен законен интерес.

Компетентните органи в областта на екологичната отговорност са:

- Областната агенция по опазване на околната среда (член 6 от Извънредна правителствена наредба № 68/2007, която транспонира Директива 2004/35/ЕО относно екологичната отговорност);
- Националната охрана по околната среда (член 9 от Извънредна правителствена наредба № 68/2007), която има правото да контролира и да издава глоби на лицата, които нарушават законодателството в областта на околната среда.

Съгласно член 20 от Извънредна правителствена наредба № 68/2007 всяко лице, което е засегнато или може да бъде засегнато от вреда на околната среда или счита, че е засегнато право или законен интерес, може:

- да изпрати забележки на Националната охрана по околната среда;
- да поиска от Областната агенция по опазване на околната среда да предприеме мерки съгласно Извънредна правителствена наредба № 68/2007

Съгласно член 20, алинея 2 в случай че правата и законните интереси на неправителствените организации в областта на околната среда бъдат нарушени, те могат да се обърнат във всеки един случай към горепосочените органи.

Решенията са административни актове и те се разглеждат от административните съдилища съгласно общите правила, постановени със Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство (член 25 от Извънредна правителствена наредба № 68/2007). Може да подадете административна жалба срещу решението на Органа в срок от 30 дни или да заведете дело в съда поради липсата на отговор на Вашето искане за действие. Ако не получите отговор на административната жалба или отговорът не ви удовлетворява, може да поискате от съда да осъществи контрол на решението в срок от 6 месеца от бездействието или от получаването на отрицателен отговор.

Решението на Органа може да бъде оспорено в съда, както е описано по-горе, съгласно Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство. Освен това съгласно член 5 от Извънредна правителствена наредба 195/2005 относно опазването на околната среда всяко лице може да заведе съдебно дело за вреди на околната среда и да поиска от Съда да предприеме мерки срещу замърсителя.

Омбудсманът не притежава специална компетентност в областта на околната среда. Той има правомощия при защитата на правата и свободите на частноправните субекти. Омбудсманът може *inter alia*:

- Да се произнася по жалби, подадени от обществеността;
- да издава становище по искане на Конституционния съд;
- Да започне производство в административен съд съгласно Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство (вж. следващия параграф);
- Да подаде жалба в интерес на закона до Висшия касационен съд;
- Да представя доклади пред Парламента. Докладите могат да съдържат препоръки за изменение на законодателството;
- Да представи доклади пред Парламента или министър-председателя, ако по време на своето проучване установи, че дадено законодателство нарушава принципите на правовата държава.

Съгласно административното право омбудсманът може да подава иски в съда срещу незаконосъобразен административен акт, включително акт в областта на околната среда. Съгласно член 1 от Закон 554/2004 относно

административното съдебно производство омбудсманът може да предприема действия, само ако бъде внесена петиция. Ако омбудсманът отнесе делото до административния съд, тогава вие в качеството си на вносител на петицията ставате ищец. При отказ от Ваша страна, съдът ще отмени делото.

Прокурори

Съгласно член 1, алинея 4 от Административен закон № 554/2004 прокурорът има правомощието да иска от Съда отмяна на едностранни отделни административни актове, които нарушават правата, интересите и законните интереси на лицата, които ще бъдат ищци по делото, разглеждано в административния съд. Прокурорът може да заведе такова дело само при наличие на предварително съгласие от страната, чието право, свобода или интерес са били нарушени.

Когато прокурорът установи, че законен обществен интерес е бил нарушен от административен нормативен акт, той може да оспори този акт пред административния съд. В този случай, ако дейността на административна публична служба би била сериозно нарушена, той може да поиска и преустановяване на нарушение.

Прокурорът няма други специални правомощия по въпросите на околната среда. Той може да започне наказателно производство за престъпления в областта на околната среда, както е постановено по закон.

Публичният орган, който е издал административен акт, може да поиска от съда неговата отмяна, ако актът е породил последици и той не може да бъде отменен от органа. Съдът ще прецени законосъобразността на актовете, издадени съгласно него и на последиците, породени от тези актове.

В Румъния няма частноправно наказателно преследване.

В съответствие с член 3, параграф 12 от Правителствено решение 57/2009 относно правомощията и дейностите на Министерството на околната среда тази институция осигурява надзора и прилагането на законодателството в областта на околната среда на национално равнище от страна на физическите и юридическите лица и следователно и на административните органи.

Министърът ръководи проверката и надзора на изпълнението на тази задача

Правомощията на омбудсмана и прокурора да изискват от Съда отмяна на незаконосъобразни административни документи са описани по-горе.

Префектът може също да оспорва в съда административните решения, взети от органите на местната власт, като упражнява контрол върху законосъобразността като обща компетентност.

VII. Процесуална легитимация

1. Опишете правилата относно процесуалната легитимация, приложима за различните видове процедури и различните участници. Опишете по какъв начин понятията „накърняване на право „ „достатъчен интерес“ и т.н. се тълкува във вашата страна.

(използвайте приложената по-долу таблица)

Процесуална легитимация	Административно производство	Съдебно производство
Физически лица	X	X
НПО	X	X
Други правни субекти	X	X
Ad hoc групи	X	X
Чуждестранни НПО	X	X
Всички останали [3]#_ftn3	X	X

Прокурорът, омбудсманът и публичните органи, описани в глава VI, точка 2.

Публичният орган може също като всяко друго лице да оспори актове, издадени от друг публичен орган, ако неговите права или законни интереси са нарушени. Административните органи обаче рядко използват това правомощие.

Съгласно Правителствена наредба 195/2005 относно опазването на околната среда неправителствените организации в областта на околната среда имат процесуална легитимация в съда по дела, чийто предмет е опазване на околната среда. Няма специални правила за различните нива на опазване на околната среда.

Съдебните действия в административните съдилища подлежат на разпоредбите на Закон № 554/2004, описани по-горе. Частните физически или юридически лица могат да оспорват административния акт, като се позовават на обществен законен интерес, при условие че това е последица от нарушаването на личностно право или на частен законен интерес.

Другите държавни институции или органи имат процесуална легитимация, както е описано в глава VI.

Същите правила се прилагат за процесуалната легитимация на физически лица/НПО за процедурите за оценка на въздействието върху околната среда и комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както е описано в глава V.

VIII. Законно представителство

Адвокатите представляват интересите на дадена страна в съда. Наличието на правен съветник не е задължително във връзка с въпросите на околната среда или други въпроси, с изключение на наказателните дела, в съответствие с Наказателно-процесуалния кодекс. При наказателните дела, включително при престъпления в областта на околната среда, обвиняемият трябва да бъде подпомаган от адвокат.

Съгласно новия Гражданско-процесуален кодекс страните трябва да бъде подпомагани от адвокат при втора инстанция.

В Румъния все повече адвокати проявяват интерес да защитават околната среда, тъй като това осигурява известност и обществено признание на съответния адвокат. Такъв вид признание е изключително необходимо, тъй като в Румъния е незаконно да се прави каквато и да било реклама на адвокати.

IX. Доказателства

Няма специални правила по въпросите на околната среда. Съгласно член 13 от Закон № 554/2004 относно административното съдебно производство съдът трябва да нареди на административния орган да представи всички документи, които са взети под внимание при издаването на акта, който е предмет на иск за отмяна. Ищецът може да представи всякакви доказателства за доказване на твърденията: документи, разпити, съдебна експертиза и/или свидетелски показания.

При гражданските и наказателните производства съдът не е длъжен да застави обвиняемия да представи документи. Има обаче процесуално правило, което позволява на Съда да приеме, че страната, която е отказала да представи определени документи, признава твърдението на другата страна, но само при гражданските дела.

Доказателствата се представят от страните при началото на съдебното производство, непосредствено след като всички други процесуални изключения бъдат определени от Съда. Съдът може да разпоредби представянето на доказателства по своя собствена инициатива, ако счита, че истината може да се установи с помощта на активната роля на Съда. Тази роля обаче, която е приложима само в гражданските дела, е ограничена от правото на ищеца да се разпоредва със собственото си дело в Съда. Доказателствата трябва първо да бъдат разрешени от съда и едва след това да бъдат реално представени пред Съда. Няма различия между гражданското производство и административното производство.

Гражданското производство обаче включва три нива на компетентност: разглеждане на делото пред съд от първа инстанция и две обжалвания: При разглеждане на делото пред съда от първа инстанция и при въззивното обжалване пред Съда могат да се предлагат всякакви доказателства, но съдът ще разреши само тези доказателства, които са полезни за делото. При касационното обжалване като доказателства могат да се представят само документи. Самата жалба може да бъде допустима само при определени основания, посочени в Гражданския процесуален кодекс.

При административното производство има само съд от първа инстанция и едно обжалване. При обжалването като доказателства са допустими единствено документи, но съдът може да разгледа делото във всички аспекти, за да компенсира липсващото второ обжалване в това производство

Съдебните експерти предоставят съдебна експертиза. Техният хонорар се заплаща от страната, която е поискала експертизата. Страните могат да поискат от съда да разреши на техните собствени експерти да присъстват при експертизата, която ще се извърши от съдебния експерт. Съдът може също така да разпоредби експертизата да се извърши от институт или специализирана лаборатория.

Ако нито един от съдебните експерти в списъка не притежава специализираните познания, които се изискват по делото, тогава съдът може да призове известен учен или авторитет в необходимата област на експертиза, като например университетски професор. Тези мерки са уредени с Гражданския процесуален кодекс.

По отношение на техническите заключения на експерта, Съдът трябва да вземе предвид тези заключения. Съдът обаче може да не вземе под внимание експертизата, ако тя е извършена в нарушение на процесуалните норми по отношение на съдебната експертиза или ако заключенията противоречат на предмета на делото.

Няма различия между административното производство и гражданското производство и няма специални разпоредби относно съдебната експертиза в областта на околната среда.

Преустановяване на нарушение.

Основното правило е, че при никакви обстоятелства не може да има ограничително действие. При всички дела трябва да се подаде искане до съда за преустановяване на нарушение. Действието на акта ще бъде спряно, само ако съдът постанови преустановяване на нарушение. Обжалването на решението в съда с цел постановяване на преустановяване на нарушение не спира изпълнението на това решение.

При производствата по отчуждаване административното решение се изпълнява незабавно. Правото на собственост се прехвърля от частния собственик на държавата чрез едностранен административен акт, непосредствено след като паричната сума, предложена от отчуждаващата страна, бъде депозирана в банкова сметка (частният собственик може да получи паричната сума, само ако той не предприема съдебни действия срещу отчуждаващата страна с иск за по-голяма парична сума). Преустановяване на нарушение с цел спиране на прехвърлянето на това право е недопустимо съгласно Закон № 255/2010. относно отчуждаването.

Другите административни актове също пораждат последици независимо от подаден иск за отмяна в съда. Суспензивно действие е налице само при постановено преустановяване на нарушение.

Съдебната възбрана е възможна както в административното производство, така и в гражданското производство.

При административното производство съдебната възбрана се отнася единствено до спиране на действието на административен едностранен акт.

При гражданското производство съдът може да постанови преустановяване на нарушение с цел защита на право, предотвратяване на преки щети и отстраняване на пречките за изпълнение на съдебно нареждане. Съдебната възбрана се издава само по неотложни въпроси и само за ограничен период от време.

Съгласно член 14 от Закон 554/2004 относно административното съдебно производство може да поискате преустановяване на нарушение непосредствено след подаване на административна жалба до публичния орган, който е издал акта, преди подаване до съда на искане за отмяна на акта.

Съгласно член 15 от Закон 554/2004 относно административното съдебно производство преустановяване на нарушение може да се поиска заедно с искане за отмяна или с отделно искане, което може да се представя докато съдът от първа инстанция не вземе решение относно отмяната на акта.

За да бъде предоставено, трябва да се докаже, че делото е добре обосновано и че без преустановяване на нарушение ще бъдат нанесени непосредствени щети.

При гражданското производство съдебната възбрана се дава при неотложни дела и за ограничен период от време, както е описано по-горе.

Като при административното производство, така и при гражданското производство жалба може да бъде подадена в срок от 5 дни от писменото решение на Съда.

XI. Разходи

1. Какви категории разноски трябва да предвиди заявителят, когато търси достъп до правосъдие по въпросите на околната среда? (5—10 изречения)

Категориите разноски са:

- Съдебна такса;
- Хонорар на адвоката;

- Хонорар на съдебния експерт;
  - Разноските на другата страна съгласно принципа „загубилият плаща“.
2. Дайте оценка на съдебната такса (такса за завеждане на дело в съда при различните видове производства) и такса за обжалване, приложими за Вашата държава. (3—5 изречения)

Съдебните такси са регламентирани с Извънредна правителствена наредба № 80/2013.

Таксата за административния съд варира приблизително между 11 EUR (50 RON) и 66 EUR (300 RON).

Таксите за гражданския съд се определят съгласно стойността на делото. Има няколко определени със закон критерии в зависимост от определени стойности:

- Ако стойността на делото е по-малка от 111 EUR (500 RON), съдебната такса е 8 %, но не по-малка от 4 EUR (20 RON);
- Ако стойността на делото е между 111,1 EUR (501 RON) и 1 111 EUR (5000 RON), съдебната такса е 8 EUR (40 RON) плюс 7 % за горницата над 111 EUR (500 RON);
- Ако стойността на делото е между 1 111 EUR (5000 RON) и 5 555 EUR (25000 RON), съдебната такса е 78 EUR (355 RON) плюс 5 % за горницата над 1 111 EUR (5000 RON);
- Ако стойността на делото е между 5555 и 1 EUR (25001 RON) и 11 111 EUR (50000 RON), съдебната такса е 301 EUR (1355 RON) плюс 3 % за горницата над 5 555 EUR (25000 RON).
- Ако стойността на делото е между 11111 и 1 EUR (50001 RON) и 55 555 EUR (250000 RON), съдебната такса е 467 EUR (2105 RON) плюс 2 % за горницата над 11 111 EUR (50000 RON).
- Ако стойността на делото е по-висока от 55 555 EUR (250000 RON) — съдебната такса е 1 356 EUR (6105 RON) плюс 1 % за горницата над 55 555 EUR (250000 RON).

Таксата за обжалване на втора инстанция е половината от таксата на съда от първа инстанция, но не по-малка от 4 EUR (20 RON).

Таксата за обжалване на трета инстанция е 22 EUR (488 RON) за основанията за касиране, посочени в член 1, алинея 1, точки 7—100 от новия граждански процесуален кодекс. При основания, свързани с прилагането на материалното право при дела, които могат да се оценят в парична стойност, таксата на съда е 50 % от сумата, която е платена на съда от първа инстанция, но не по-малка от 22 EUR (100 RON). За дела, които не могат да се оценят в парична стойност, таксата на съда е 22 EUR (100 RON).

Ако е подадена жалба срещу решение на Съда относно:

- спиране на съдебното производство, таксата е 4 EUR (20 RON);
- отмяна на съдебния процес, тъй като таксата на съда не е платена или други дела, когато делото не е разгледано, таксата на съда е 11 EUR (50 RON).

3. Дайте оценка на хонорарите на експертите, хонорарите на адвокатите и другите категории разноски, които са обичайни за въпросите на околната среда. (10 изречения)

Няма критерии за изчисляване на хонорара на експерта или адвоката. Таксата за експерт бе около 2 000 EUR, а таксата за адвокат, който не работи за неправителствени организации в областта на околната среда, бе най-малко 1 000 EUR.

Много малък е броят на адвокатите, които работят в неправителствените организации, поради това достъпът до адвокати е много затруднен.

4. Какви са разноските за преустановяване на нарушение/междинна мярка? Необходим ли е депозит/кръстосана гаранция за вреди? (3 изречения)

Таксата за подаване на иск за преустановяване на нарушение в граждански съд е 4 EUR (20 RON), тя не се оценява в парична стойност. Ако това е така, таксата на съда се оценява в парична стойност, таксата е 11 EUR, ако стойността е оценена на по-малко от 444 EUR (2000 RON) и 44 EUR (200 RON), ако стойността е оценена на повече от 444 EUR (2000 RON).there не се изисква депозит.

Няма изрична разпоредба за съдебната възбрана в административен съд, поради това следва да се прилага член 27, който се отнася за всички други дела, които не могат да бъдат оценени в парична стойност. За такива дела таксата на съда е 4 EUR (20 RON).

5. Има ли предимство принципът „загубилата страна плаща“? Как той се прилага от съдилищата? Какви са изключенията, когато това правило не се прилага? (5—10 изречения)

Принципът „загубилата страна плаща“ се прилага всеки път, когато другата страна иска възстановяване на разноските, които тя е направила по време на процеса. Ако другата страна не иска това, тогава принципът няма да се прилага. Съдът може също така да разпорежи компенсиране на разноските, ако само една част от вашия иск е уважена, а другата е отхвърлена. В този случай Съдът би могъл да разпорежи компенсиране на разноските така, че или едната страна ще заплати останалата част, или нищо, ако цялата сума е достатъчна.

XII. Механизми за финансова помощ

1. Могат ли съдилищата да дадат освобождаване от процесуалните разноски, данъци, такси за подаване на искове, данъчно облагане на разноските и др. във връзка с въпросите на околната среда? Какви са условията за това? (10 изречения)

Съгласно Извънредна правителствена наредба № 51/2008, която е приложима само за граждански дела, може да се предостави правна помощ за:

- Хонорара на адвоката;
- Хонорара на експерта или устния преводач;
- Хонорара на съдебния изпълнител;
- От таксите на съда — само в случай на освобождаване, намаляване, отлагане, забавяне.

Максималната сума, отпускана като правна помощ в рамките на една година, може да бъде равна на 10 минимални brutни работни заплати, изчислени за годината, когато е подадено искането за правна помощ.

Правна помощ може да се отпусне, ако средният нетен доход на семейство през последните два месеца от подаване на искането за правна помощ е приблизително 70 EUR (300 RON). В този случай таксите се заплащат изцяло от държавата.

Ако доходът е по-малък от приблизително 145 EUR, държавата ще заплати 50 % от таксите.

С Извънредна правителствена наредба № 80/2013 бе въведена възможността юридическите лица да могат да получават правна помощ във връзка с таксите на съда (освобождаване, намаляване, отлагане, забавяне), ако:

- таксата на съда надвишава с повече от 10 % средния нетен доход за последните 3 месеца от упражняване на дейността;
- юридическото лице е в процес на прекратяване или ликвидация или конфискуване на стоки;
- Съдът, предвид цялостната икономическа и финансова ситуация, счита, че размерът на таксата на съда ще се отрази неблагоприятно на дейността на юридическото лице.

XIII. Навременност

В зависимост от вида на решението има различни срокове, определени от закона. В срок от 30 дни трябва да бъде даден отговор на петиция до административен орган или на административна жалба. Административният акт трябва да бъде издаден в срок от 30 дни. Ако в този срок Органът не вземе решение, актът се счита за издаден от органа с мълчаливо съгласие. Това правило не се прилага за екологичните разрешителни. Няма крайни срокове за издаване на разрешителните. По отношение на разрешителните за оценка на въздействието върху околната среда, в случай че лицето, ползващо се от проекта, не предостави цялата необходима информация за издаване на екологичното разрешително в срок от две години от подаване на заявлението, тогава заявлението за екологично разрешително ще бъде отхвърлено.

В закона не са определени санкции за административни органи, които вземат решение със закъснение.

Съгласно член 22 от Закон 544/2001 съдът може да задължи публичния орган или институции да предоставят исканата информация и да платят обезщетение за вреди.

Няма специални разпоредби за сроковете на съдебните производства по въпросите на околната среда.

Преустановяване на нарушение, постановено от административен съд, може да бъде разглеждано в съд от първа инстанция между два месеца и една година, а при обжалване — между още два месеца и една година. Законът определя, че тези дела са спешни и трябва да бъдат разглеждани незабавно.

Искът за преустановяване на нарушение в граждански съд трябва да бъде разгледан незабавно. Решението трябва да бъде взето в срок от 24 часа, а писменото решение трябва да бъде връчено в срок от 48 часа от произнасяне на решението.

Иск за отмяна на първа инстанция може да отнеме най-малко две години, а също толкова и при обжалване. Съобщаване на писменото решение на страната отнема много дълго време. Докато то не бъде съобщено, не може да се подава жалба.

След приключване на съдебното разследване, вземането на решението може многократно да бъде отлагано за 7 дни. Няма разпоредба относно това колко пъти съдът може да отлага вземането на решението. Решението в писмен вид трябва да бъде представено на страните в срок от 30 дни. Този срок е само препоръчителен за съдиите.

Няма краен срок, в който Съдът трябва да постанови съдебно решение.

В закона не са определени санкции за съдилищата, които постановяват решения със закъснение. Ако се докаже, че съдиите са нямали основание да не зачитат сроковете, може да се задейства процедура за тяхното оценяване. Съдиите носят дисциплинарна отговорност.

XIV. Други въпроси

Екологичните разрешителни са административни актове и те могат да бъдат оспорвани в административните съдилища, след като бъдат издадени. Тъй като обществеността е трета страна по тези производства, тя може да подаде административна жалба в срок от 6 месеца, считано от момента, когато обществеността научи за съществуването на акта. Жалбата до Съда може да бъде подадена в срок от 6 месеца от момента, когато е получен или е трябвало да бъде получен отговор от административния орган.

Информацията по въпросите на околната среда не е добре структурирана. На уебсайтовете на агенциите по опазване на околната среда информацията не е организирана по проекти, а по основни категории: доклади за околната среда, екологични разрешителни, публични обяви и др., поради което, ако е необходимо да се събере информация за един проект, трябва да се търси във всички категории, които съдържат документите по стотици други проекти. Поради тази причина е много трудно да се намери информацията относно околната среда. Няма добре организирани бази данни с проекти, които са в процес на оценяване или са оценени през предходните години. Уебсайтът на всички агенции по опазване на околната среда в страната е следният: <http://www.anpm.ro/>

В Румъния няма форми за алтернативно разрешаване на спорове (АРС), които да са достъпни за обществеността във връзка с въпросите на околната среда. Може обаче да се прилага Закон 192/2006 относно медиацията.

Медиацията е уредена със Закон 192/2006 и Закон 115/2012. От 2012 октомври 12 г. предоставянето на информация за предимствата на медиацията е задължително при гражданските, търговските или наказателните дела (защита на потребители, семейно право, междусъседски отношения, професионална отговорност, граждански дела със стойност по-малка от 11 111 EUR и по наказателни въпроси за нарушения, които се разследват само в случай на предварителна жалба).

XV. Да си чужденец

Борбата срещу дискриминация е уредена с Правителствена наредба 137/2000.

В процесуалните правила няма клаузи за борбата срещу дискриминацията, но хората, които не говорят румънски език, имат право на устен преводач и превод на документи.

Съгласно член 16 от Конституцията на Румъния и член 4, параграф 1 от Закон 303/2004 съдиите и областните прокурори са длъжни да гарантират равенство пред закона и равно третиране на всички участници в съдебното производство, независимо от тяхното качество.

Съдът може да позволи устен преводач, ако дадена страна не говори румънски език. При наказателните дела обвиняемият има право да използва своя майчин език.

Страната, която възнамерява да използва определени документи, за да докаже твърденията, изложени пред Съда, трябва да заплати за необходимия превод. Преводът за съда трябва да бъде на румънски език, а за другата страна — на нейния език.

Правителството предоставя помощ за такива разноси, свързани с въпросите на околната среда само съгласно Правителствена наредба 51/2008. относно правната помощ.

При наказателните дела страните, които не говорят или не разбират румънски език, имат право безплатно с помощта на преводач да правят извадки от съдебното досие, да се обърнат към съда и да представят заключения на Съда.

XVI. Трансгранични случаи

Няма специални процесуални правила относно дела, които включват въпроси, свързани с околната среда, в друга държава. Ако обществеността от съседна държава желае да започне производство в Румъния като административен орган или дружество, обществеността трябва да следва румънските правила относно производствата. Румъния е ратифицирала Конвенцията от Espoo за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст, което означава, че процедурата, определена в Конвенцията от Espoo, ще се прилага за проекти и планове, попадащи в приложното поле на Конвенцията от Espoo и Протокола за стратегическа оценка на въздействието.

Съгласно румънското законодателство всяко лице може да се разглежда като заинтересована общественост.

Процесуалната легитимация е описана в глави IV, V, VII.

В заключение, ако сте неправителствена организация или физическо лице, имате право в качеството си на заинтересована общественост да заведете дело в съдилищата в Румъния за екологични щети. По отношение на правната помощ, ако сте гражданин на ЕС, може да подадете такива искове. Съгласно Извънредна правителствена наредба 51 /2008, с изключение на правната помощ, описана в глава XII, гражданите на ЕС могат да поискат правна помощ също за:

- Разноските за устен преводач;
- Превода на документи;
- Пътуване до Румъния, ако вашето присъствие е задължително.

Процесуалната легитимация за междинни мерки и преустановяване на нарушение е описана в предходните глави. Няма други специални разпоредби в закона.

[1] Оценка на въздействието върху околната среда

[2] Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването

Това е машинен превод на съдържанието. Собственикът на настоящата страница не носи никаква отговорност за качеството на този машинно преведен текст.

Последна актуализация: 14/09/2016